

**До спеціалізованої вченої ради Д 64.050.02
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»**

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу
Олексюк Тетяни Василівни на тему: «Формування стратегії управління
фінансовою безпекою підприємств машинобудування», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальності 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за
видами економічної діяльності)**

***1. Актуальність теми дисертаційної роботи і її зв'язок з
науковими програмами, планами та темами***

Сучасні підприємства машинобудівної галузі повинні швидко реагувати на загрози зовнішнього та внутрішнього середовища, оскільки вчасне попередження потенційних ризиків сприятиме їх стабільному розвитку у довгостроковій перспективі, забезпечить рентабельність і конкурентоспроможність більшості товарів та послуг, створить передумови для виходу на європейські ринки та отримання додаткового прибутку. Перспективи розвитку вітчизняних підприємств машинобудування пов'язані з необхідністю вирішення великої кількості завдань щодо підвищення їх конкурентостійкості на зовнішніх ринках, зростання рівня інвестиційної привабливості, збільшення обсягів кредитування та фінансування. Це можливо здійснити лише за умови забезпечення високого рівня фінансової безпеки.

Актуальність теми та завдань дисертаційної роботи Олексюк Т.В. в контексті вибору стратегічних альтернатив, спрямованих на забезпечення фінансової безпеки за умови мінливості й невизначеності зовнішнього та внутрішнього середовища, підтверджується сукупністю проблем, які підіймає автор. Так, на машинобудівних підприємствах мають бути створені умови, за яких можливий їх стабільний розвиток та виробництво власної конкурентоспроможної продукції. Розв'язання найважливіших проблем діяльності підприємств машинобудування з урахуванням вимог сучасного економічного простору та нестабільності зовнішнього і внутрішнього середовища можливо лише за умови розробки та реалізації стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування.

Зважаючи на вищевикладене, опонент вважає за доцільне констатувати наступне: тема дисертаційної роботи Олексюк Т.В., що присвячена вирішенню наукового завдання удосконалення теоретичних і методичних аспектів формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування є актуальною та своєчасною.

Здобувачем досить чітко визначена мета, яка передбачає дослідження теоретичних і методико-прикладних положень щодо розвитку управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування, та завдання дослідження.

Актуальність теми додатково підтверджується зв'язком дослідження з науковими планами та програмами. Дисертація є складовою науково-дослідних робіт НТУ «ХПІ» за темою: «Забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності в сучасних умовах господарювання» (ДР № 0114U005595), де здобувачем запропоновано аналітико-прикладне забезпечення оцінки загроз зовнішнього та внутрішнього середовища фінансової безпеки підприємства, удосконалено концептуальні основи формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємства машинобудування; Української академії друкарства (м. Львів) за темою: «Механізм управління фінансовою безпекою підприємства» (ДР № 0115U002244), у межах якої здобувачем удосконалено понятійно-категоріальний апарат щодо формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їх достовірність

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі Олексюк Т.В., підтверджується коректністю постановки наукових і практичних завдань, глибоким розумінням сутності проблем, що розглядаються у роботі, комплексністю підходу до вибору методів дослідження, методичних прийомів, глибиною теоретичних розробок, достатньо критичним аналізом здобутків вітчизняних та зарубіжних науковців з даної тематики.

Теоретико-методологічну базу дослідження становлять фундаментальні положення економічної теорії та теорії управління підприємствами машинобудування.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи базуються на оцінці рівня фінансової безпеки підприємств, визначенні й виборі стратегічних альтернатив, спрямованих на забезпечення фінансової

безпеки, що дозволяють підвищити якість прийняття управлінських рішень з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх загроз. Наукові результати, висновки та рекомендації є теоретичною і методичною базою формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування.

Обґрунтованість результатів роботи підтверджується адекватним використанням методів дослідження, а саме застосовані: загальнонаукові та спеціальні методи: теоретичного узагальнення, кластерного аналізу, побудови таксономічного показника, адаптивного методу прогнозування фінансових часових рядів, дисперсійного аналізу, багатокритеріального вибору.

Усі розроблені в дисертаційній роботі базисні теоретичні положення є новими і оригінальними, висновки та рекомендації, які містить робота, мають достатню наукову обґрунтованість та достовірність, що підтверджується використанням положень законодавчих та нормативно-правових актів з проблем забезпечення фінансової безпеки підприємства, галузевих програм, результатів дослідження вітчизняних і зарубіжних учених з питань формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування. Достовірність положень та висновків роботи підтверджена публікаціями основних результатів дослідження: за темою дисертації опубліковано 18 наукових робіт, з них: 10 статей у наукових фахових виданнях України (2 – у міжнародних наукометричних базах), 1 стаття у закордонному фаховому періодичному виданні, 7 – у матеріалах конференцій.

Отже, аналіз дисертаційної роботи, розроблених і представлених у ній наукових положень і практичних рекомендацій дозволяє зробити висновок про відповідність ступеня їх обґрунтованості встановленим вимогам. Автором досягнуто задекларовану у дисертації мету та сформульовано у її відповідності комплекс актуальних завдань, які і було вирішено. Результати дисертації повно викладені у роботах автора та оприлюдненні. Вважаю, що отримані здобувачем теоретичні положення, практичні рекомендації, удосконалені науково-методичні підходи до вирішення поставлених завдань, запропоновані аналітичні моделі та результати їх використання є достовірними.

3. Зміст дисертації і відповідність встановленим вимогам

Робота надана в рукопису. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 311 сторінок; з них 53 рисунки по тексту; 14 рисунків на окремих 12 сторінках; 65 таблиць по тексту; 19 таблиць на 31 сторінці;

списку використаних джерел з 215 найменувань на 23 сторінках; 8 додатків на 65 сторінках.

Дисертаційна робота характеризується логічною, завершеною структурою та послідовною побудовою, повною мірою висвітлює зміст визначених розділів. Зміст дисертації відповідає меті і задачам дослідження, кожний із розділів характеризується певним внеском у розвиток теорії та практики управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування.

В цілому, структура роботи обумовлена її метою і являє собою цілісний комплекс послідовних розробок теоретичних положень, методичних і організаційних підходів щодо визначення принципів та суттєвих особливостей формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування.

У вступі обґрунтована актуальність обраної теми, визначені мета і задачі дослідження, наукова новизна і практична цінність одержаних результатів.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємства» проаналізовано проблеми формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування; сформовано теоретико-методичний інструментарій розроблення та реалізації стратегії управління для забезпечення фінансової безпеки підприємств; визначено сутність поняття «стратегія управління фінансовою безпекою підприємства» на основі морфологічної декомпозиції його складових; досліджено й узагальнено науково-методичні підходи вчених-економістів до оцінки стану та рівня фінансової безпеки підприємства.

У другому розділі «Діагностика та оцінка стану фінансової безпеки підприємств машинобудування в умовах дії загроз внутрішнього та зовнішнього середовища» розроблено науково-методичний підхід до оцінки стану та рівня фінансової безпеки підприємств машинобудування; здійснено оцінку рівня фінансової безпеки підприємств за якісними ознаками, проведено її інтегральне оцінювання за складовими; оцінено вплив дії внутрішніх та зовнішніх загроз на фінансову безпеку підприємств машинобудування.

У третьому розділі «Методичне забезпечення формування та реалізації стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування» розвинено концептуальні основи стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування та науково-прикладний аспект її формування; розроблено науково-практичний підхід

до оцінки ефективності реалізації стратегічних альтернатив управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування.

Висновки і рекомендації логічно випливають із виконаних досліджень і підтверджуються довідками про впровадження результатів дисертаційного дослідження в науково-дослідну роботу, у практичну діяльність підприємств машинобудування, навчальний процес, а також використовуються Департаментом економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації.

Вважаю, що дисертація Олексюк Т.В. за змістом, сутністю, структурою та оформленням повністю відповідає вимогам МОН України.

4. Наукова новизна результатів дослідження

Виконана дисертаційна робота містить елементи наукової новизни та оригінальний підхід до реалізації мети дослідження. Коректно сформулювавши мету дослідження, автор поставила та вирішила комплекс взаємопов'язаних завдань, реалізація яких дозволила одержати результати, яким притаманна наукова новизна.

Серед наукових результатів, які удосконалено в ході дисертаційного дослідження відповідно до окреслених задач, такі:

1) визначення поняття «стратегія управління фінансовою безпекою підприємства». На стор. 37-60 автор вивчає підходи вчених до понять «стратегія», «управління» та «фінансова безпека», проводить їх критичний аналіз та робить висновок щодо сутності поняття «стратегія управління фінансовою безпекою підприємства», під якою розуміється система послідовних управлінських рішень вибору та реалізації стратегічних альтернатив, що мають забезпечити стабільний розвиток, захищеність та збалансованість фінансових інтересів підприємства, невілюючи дію загроз внутрішнього та зовнішнього середовища для досягнення стратегічних цілей підприємства;

2) теоретико-методичне забезпечення формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування, яке засноване на положеннях системного, управлінського та процесного підходів, що передбачає реалізацію багаторівневої системи завдань (теоретичний, методичний та інструментальний рівні), обґрунтування застосування економічного інструментарію (аналізу, оцінки стану/рівня і прогнозування) для її забезпечення (стор. 70-72). Запропонований теоретико-методичний інструментарій дозволяє з більшим ступенем достовірності оцінити стан фінансової безпеки та підвищити рівень продукування управлінських

рішень щодо формування сценаріїв стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування (стор. 73-74);

3) концептуальні основи формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування, які поєднують принципи, функції і завдання стратегії управління, враховують комплекс інформаційно-аналітичного забезпечення для діагностування та прогнозування просторово-динамічного стану/рівня фінансової безпеки в умовах впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, спрямованого на підвищення ефективності заходів для прийняття узгоджених управлінських рішень щодо забезпечення фінансової безпеки на основі матриці вибору стратегічних альтернатив (рис. 3.3, стор. 171).

Серед наукових результатів, що набули подальшого розвитку в ході дисертаційного дослідження:

1) науково-методичний підхід до оцінки стану і рівня фінансової безпеки підприємств машинобудування, який базується на комплексній оцінці за якісними ознаками, використанні кластерного аналізу, визначенні інтегральних показників рівня забезпечення фінансової безпеки та її складових за критерієм встановлених еталонів, на оцінці впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища на окремі складові фінансової безпеки. Це дозволило автору визначити реальні фактори/загрози впливу на показники фінансової безпеки підприємств машинобудування з метою формування напрямів реалізації її забезпечення і закладає процесно-структуроване підґрунтя вибору стратегії управління підприємствами машинобудування (рис. 2.1, стор. 78);

2) аналітико-прикладне забезпечення аналізу, оцінки та прогнозування загроз зовнішнього та внутрішнього середовища фінансової безпеки підприємств машинобудування для формування стратегій, що засноване на формуванні системи локальних і загальних інтегральних показників, оцінки значущості факторів загроз зовнішнього та внутрішнього середовища, основою для інтерпретації та прогнозування станів середовища за рівнем впливу загроз. Це надало можливість автору визначити цільову практичну спрямованість розробленого інструментарію та перспективні напрями переходу підприємств машинобудування в якісно новий стан рівня фінансової безпеки і нейтралізації загроз (рис. 2.25, стор. 136);

3) науково-практичний підхід до оцінки ефективності реалізації стратегічних альтернатив управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування, основою якого є застосування методу багатокритеріального вибору стратегічних альтернатив управлінських

рішень на основі нечітких множин, теорії корисності та імітаційної моделі розробки сценаріїв забезпечення фінансової безпеки, що відповідають поточній ситуації з врахуванням прогностичних станів. Це дозволить, на думку автора, здійснювати своєчасні коригуючі впливи з метою обмеження загроз внутрішнього та зовнішнього середовища (стор. 212-214).

Дослідження насичене ілюстрованим і табличним матеріалом, що полегшує сприйняття роботи.

Вважаю, що рівень наукової новизни результатів дослідження відповідає існуючим вимогам до кандидатських дисертацій.

5. Теоретична цінність і практична значимість результатів дослідження

В результаті проведеного дослідження отримано нові наукові результати, які можна вважати реальним внеском у теоретико-методичні основи управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування. Практичне значення проведеного дослідження полягає в тому, що основні його положення можуть виступати науковим підґрунтям розвитку підприємств машинобудування.

Теоретична цінність наукових результатів полягає у розробці підходів до формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування та оцінки її ефективності. Серед найбільш вагомих теоретичних результатів такі: 1) визначення сутності поняття «стратегія управління фінансовою безпекою підприємства»; 2) удосконалення теоретико-методичного забезпечення формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування; 3) удосконалення концептуальних основ формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування.

Практичного значення набувають такі результати дослідження:

- 1) науково-методичний підхід щодо оцінки стану та рівня фінансової безпеки підприємств машинобудування;
- 2) аналітико-прикладне забезпечення аналізу, оцінки та прогнозування загроз зовнішнього та внутрішнього середовища фінансової безпеки підприємств машинобудування для формування їх стратегій;
- 3) науково-практичний підхід до оцінки ефективності реалізації стратегічних альтернатив управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування.

Виконані розробки знайшли практичне застосування у діяльності підприємств машинобудування та органів державного управління. Окремі

результати дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Національного технічного університету «ХПІ» при викладанні економічних дисциплін.

6. Повнота викладу основних результатів дисертації в публікаціях автора

Основні положення дисертаційної роботи Олексюк Т.В., зокрема й елементи наукової новизни, знайшли достатньо повне і адекватне тематиці відображення в 18 наукових працях, у тому числі 8 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у міжнародних наукометричних базах, 1 стаття у закордонному фаховому періодичному виданні та 7 тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Загальний обсяг публікацій становить 6,1 д.а., з яких особисто автору належить 5,3 д.а..

Характер видань і зміст наукових праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України пропонованим для повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Кількість, обсяг і якість друківаних праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Таким чином, зазначене та детальне вивчення усіх наукових праць Олексюк Т.В. дозволяє зробити офіційному опоненту наступний висновок: результати дисертаційної роботи оприлюднені до захисту дисертації; основні результати, розробки та базові положення, що винесені на захист, опубліковані у фахових журналах і збірниках та пройшли достатню апробацію; результати дослідження відповідають вимогам МОН України, що пред'являються до кандидатських дисертацій зазначеного напрямку.

7. Оцінка ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації

Автореферат у повній мірі відображає сутність та зміст дисертації, наявною є ідентичність основних наукових положень і наукового внеску здобувача, що подано у послідовності від загального до конкретного наукового внеску дисертанта. Наукові положення, висновки і рекомендації, приведені дисертантом в авторефераті, належним чином розкриті та обґрунтовані в самій дисертації.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційної роботи

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи Олексюк Т.В., її цілісність та логіку викладу матеріалів, можна вказати і на наявність дискусійних положень:

1) при аналізі факторів, які негативно впливають на розвиток вітчизняного машинобудування (стор. 17-19), необхідно було більш детально розглянути перспективи їх розвитку при застосуванні ефективної стратегії управління фінансовою безпекою з точки зору перспектив виходу на міжнародні ринки, виробництва конкурентоспроможної, високотехнологічної та інноваційної продукції;

2) здобувачем недостатньо розглянутий зарубіжний досвід формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств. В умовах поступового виходу підприємств машинобудування на шлях ринкової адаптації та освоєння нових ринків підґрунтям їх стабільного розвитку має стати саме зарубіжний досвід забезпечення високого рівня фінансової безпеки, тому вивчення сучасних підходів до вирішення зазначеної проблеми іноземними спеціалістами є доцільним (стор. 56-59).;

3) на основі аналізу існуючих методичних підходів до оцінки рівня та стану фінансової безпеки підприємства автором обрано індикаторний підхід (стор. 65-66). Потребує уточнення питання, які саме переваги для оцінки рівня фінансової безпеки має розрахунок системи індикаторів на відміну від інших параметрів;

4) в роботі за результатами кластерного аналізу зроблено висновок, що не завжди певному рівню однієї зі складових фінансової безпеки відповідає аналогічний рівень інших її складових (стор. 108-109). Не зрозуміло, чи враховані автором виявлені особливості при визначенні реальних загроз, які впливають на показники фінансової безпеки підприємств машинобудування з метою підвищення її рівня;

5) при розробці концептуальних основ формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування (рис. 3.3, стор. 171) виділено принципи, функції та завдання стратегії управління фінансовою безпекою, було б доцільно долучити до цієї концепції методи оцінки реалізації кожної складової;

б) автор, в рамках прийняття управлінських рішень щодо вибору стратегії досягнення фінансової безпеки, пропонує науково-практичний підхід до оцінки ефективності реалізації стратегічних альтернатив

забезпечення фінансової безпеки підприємств машинобудування, але, на наш погляд, доцільно було б більш розгорнуто подати економічний зміст кожного з наведених етапів та пояснити, чи є запропоновані етапи універсальними, чи застосовуються індивідуально для кожного окремого підприємства з огляду на специфіку його діяльності (рис. 3.6, стор. 188).

Незважаючи на деякі дискусійні положення, які не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, необхідно зробити висновок про те, що дисертація Олексюк Тетяни Василівни на тему: «Формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування» є самостійною завершеною науковою роботою. Зміст дисертаційної роботи відповідає обраній темі, забезпечує досягнення поставленої мети та задач дослідження.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

З огляду на актуальність теми дослідження, високий науковий рівень, теоретичну і практичну значущість, новизну наукових розробок та пропозицій слід зазначити, що дисертаційна робота відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Роботу позитивно характеризує чіткість та послідовність викладення матеріалу, логічна структура, аргументованість висновків та наукової новизни. Дослідження засноване на достатньому емпіричному матеріалі, з використанням сучасного методичного інструментарію, його положення є обґрунтованими та достовірними.

Дисертаційна робота є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати в галузі економіки та управління підприємствами, які в сукупності розв'язують актуальне науково-прикладне завдання формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування. Мету наукового дослідження досягнуто. Основні положення, що винесені автором на захист, отримані самостійно та повністю опубліковані у наукових виданнях. Результати дисертаційної роботи доповідались автором і обговорювались на науково-практичних конференціях. Автореферат за структурою та оформленням відповідає вимогам МОН, а його зміст відповідає змісту дисертаційної роботи та відображає її основні положення.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що за своїм змістом, оформленням, актуальністю, глибиною вирішення наукових проблем, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів дисертація Олексюк Т.В. на тему: «Формування стратегії управління

фінансовою безпекою підприємств машинобудування» відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема пунктам 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор, Олексюк Тетяна Василівна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

завідувач кафедри фінансів,
страхування та банківської справи
доктор економічних наук, професор,
Хмельницького національного університету
Міністерства освіти і науки України

 Хрущ Н. А.

Підпис Хрущ Н.А. засвідчую:

Проректор з науково-педагогічної
та наукової роботи, перший проректор
Хмельницького національного університету
Міністерства освіти і науки України

Войнаренко М. П.